

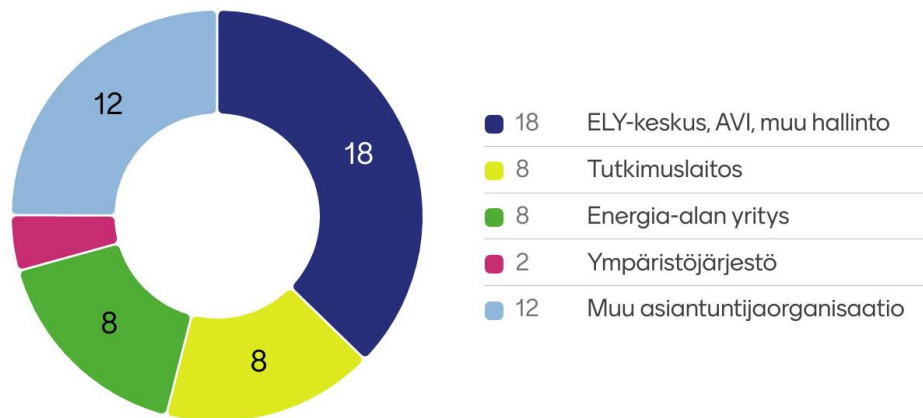
Ennallistamisasetus ja turvetuotanto, sidosryhmätilaisuus 11.4.2025

Tilaisuuden avaus ja fasilitointi: Pekka Väisänen, MMM

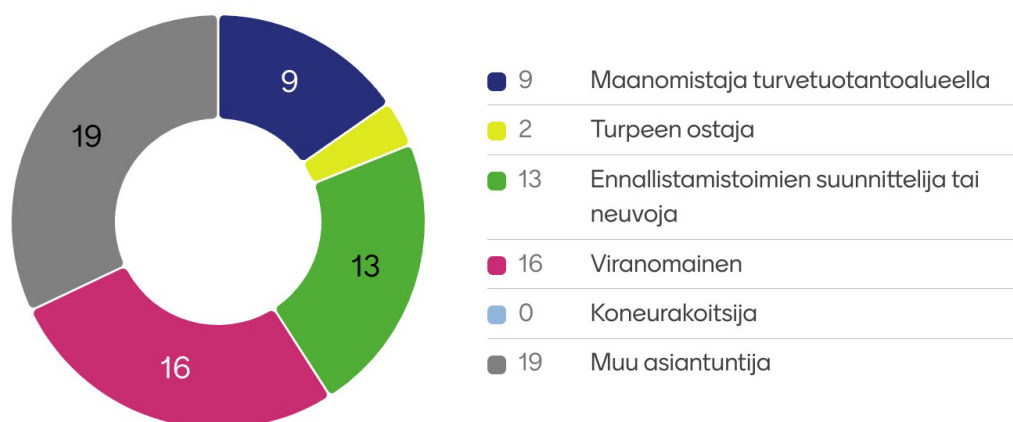
Alustukset ja loppuyhteenveto: Tuuli Orasmaa, MMM ja Eija Hagelberg, YM

Tilaisuus avattiin, kahdella Menti – kysymyksellä, joilla kartoitettiin osallistujien taustoja:

Mitä ryhmää edustat?

Oletko...

Tuuli Orasmaa alusti aiheesta ”Turvetuotantoalueet EU:n ennallistamisasetuksessa”

Alustuksen jälkeinen keskustelu teemoittain:

- Vettäminen ja sen määrittely

Keskustelussa nostettiin esiin tarve tarkentaa, mitä vettämisellä tarkoitetaan: Viitataanko sillä avoimeen vesipintaan vai ohueen, kuivaan pintakerrokseen ennen veden kyllästämiä maakerroksia ja mikä on kuivan maan kerroksen maksimipaksuus. Todettiin, että näin yksityiskohtaiseen määrittelyyn ei ole vielä päästy, mutta asiaan palataan. Todennäköisesti myös avovesialat tullaan laskemaan vettämisestä pinta-aloihin. Kohteiden erilaisuuden vuoksi täysin yhtenäistä ja tarkkaa kriteeristöä ei kuitenkaan ole realistista saavuttaa.

Esitettiin, että vettämisestä sijaan voitaisiin käyttää termiä soistaminen. Todettiin että teknisesti kyse on samasta asiasta mutta huomautettiin, että termiä ”vettäminen” käytetään ennallistamisasetuksessa.

- Turvepeltojen metsittäminen ja vaihtoehdot

Työryhmän fokuksessa ovat turvepellot ja ojitetut turvemetsät. Laajempi metsien ennallistaminen kuuluu Maa- ja sisävesiluontotyyppit -työryhmälle, jossa käsitellään myös ojitettujen suometsien varsinaista ennallistamista. Työryhmät tekevät yhteistyötä.

Kysyttiin, onko olemassa kriteereitä tai vaihtoehtoisia menetelmiä turvepeltojen metsittämiseen, esimerkiksi jatkuvapeitteinen vs. jaksollinen kasvatus. Tästä asiasta ei ole vielä ehditty käydä keskustelua.

Useissa kommentteissa korostettiin turvetuotantoalueiden metsittämisen kaksijakoista luonnetta. Ilmaston kannalta metsitys voi olla hyvä vaihtoehto pitkällä aikavälillä (100 vuoden tähtäimellä), mutta se ei palauta alkuperäistä suoluontoa eikä siten ole hyvä menetelmä varsinaiseen ennallistamiseen. Todettiin, että monet entisten turvetuotantoalueiden kuivat kohdat metsittyvät spontaanisti, jolloin luontoarvot voivat olla paremmat kuin istutetuissa metsissä.

Maanomistajien näkökulmasta metsitys on tärkeää, koska se tarjoaa mahdollisuuden yhdistää tuottavuus ja ennallistaminen. Tämän vuoksi on tärkeää löytää ratkaisuja, jotka ovat yhteensopivia maanomistajien etujen kanssa. Suurelleen ennallistamisen hehtaaritavoitteet eivät teknisesti ole ongelma, ongelmana on maanomistajien tuotto-odotukset mm. vihreään siirtymään liittyen.

- JTF-rahoitus ja ennallistamisen mahdollisuudet

Keskustelussa nostettiin esiin JTF -rahoituksen mahdollisuudet ennallistamistoimien tukemisessa. ELY-keskusten aktivointihankkeet voivat olla tärkeässä roolissa, kun varsinaisiin toimiin ryhdytään. Esitettiin toive, että JTF-rahoitusta voitaisiin hyödyntää myös metsitykseen, mikäli se katsotaan tarkoituksenmukaiseksi.

Kysyttiin myös, voiko JTF-hankkeita jatkaa vuoteen 2028 saakka, jos hakemus jätetään nyt. Tähän vastattiin, että periaatteessa kyllä, mutta asiassa kannattaa olla yhteydessä TEMiin tai rahoittavaan ELY-keskukseen.

Lisäksi todettiin, että yksityiset maanomistajat voivat päästä mukaan JTF:n tukemiin hankkeisiin myös säätiöiden, kuten Suomen riistanhoitosäätiön, kautta.

- Kosteikot, vesityshyödyt ja alueellinen tarkastelu

Entisten turvetuotantoalueiden vesittäminen nähtiin nopeavaikutteisena toimenpiteenä erityisesti lintujen pesimisolosuhteiden parantamiseksi. Lasku-uomien tukkimisella voidaan saavuttaa suuria – jopa satojen hehtaareiden – ennallistamisaloja.

Laajojen ennallistettavien alueiden kohdalla korostettiin, että sisäinen vaihtelu tulee huomioida. Alueita tulisi tarkastella maisematasolla: Miten vesi saadaan pidettyä alueella, ja kuinka erilaiset toimenpiteet (metsitys, kosteikkojen muodostaminen, passiivinen palautuminen) voidaan sovittaa kokonaisvaltaisesti yhteen. Myös laaja-alaiset hyödyt – kuten kosteikkojen vaikutus ilmastoon ja vesiluontoon – tulee tuoda selkeästi esiin.

- Linjaukset ja päätöksenteko

Kysyttiin, kuka lopulta päättää siitä, mitä ennallistamisvaihtoehtoja otetaan käyttöön. Todettiin, että keskustelu ja ehdotukset tehdään työryhmissä, joissa pyritään löytämään paras kompromissi esimerkiksi ilmasto- ja biodiversiteettitavoitteiden välillä. Lopulliset linjaukset tehdään ohjausryhmässä ja poliittisissa prosesseissa.

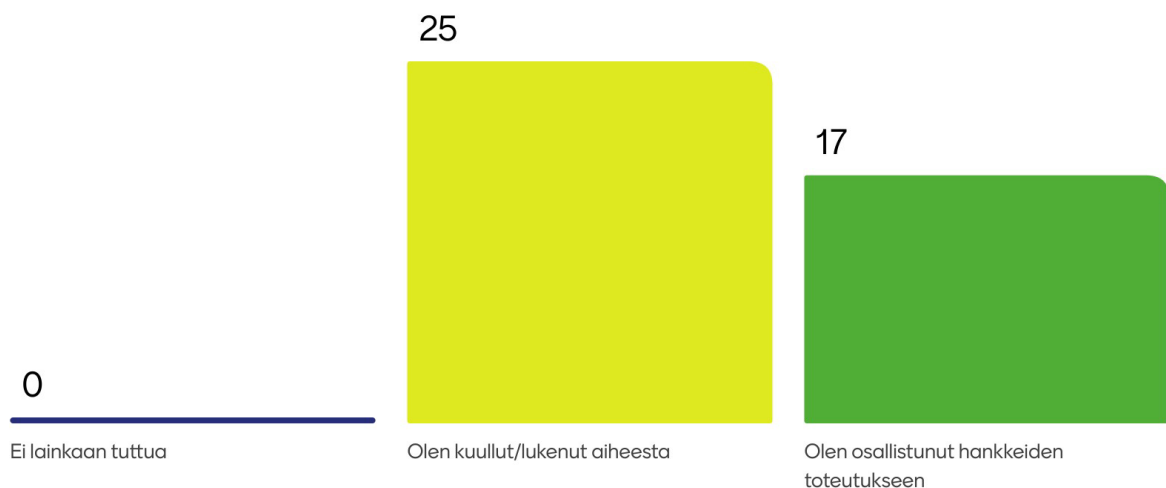
- Haasteet tavoitteiden saavuttamisessa

Suuria ennallistamistavoitteita itsessään ei nähty ongelmallisina. Suurempana haasteena pidettiin maanomistajien tuotto-odotuksia, jotka liittyvät muun muassa vihreään siirtymään. Tämän vuoksi ennallistamistoimien muotoilussa on tärkeää huomioida myös taloudellinen näkökulma ja mahdollisuus joustaviin toteutustapoihin

Siirryttiin Menti – työskentelyyn

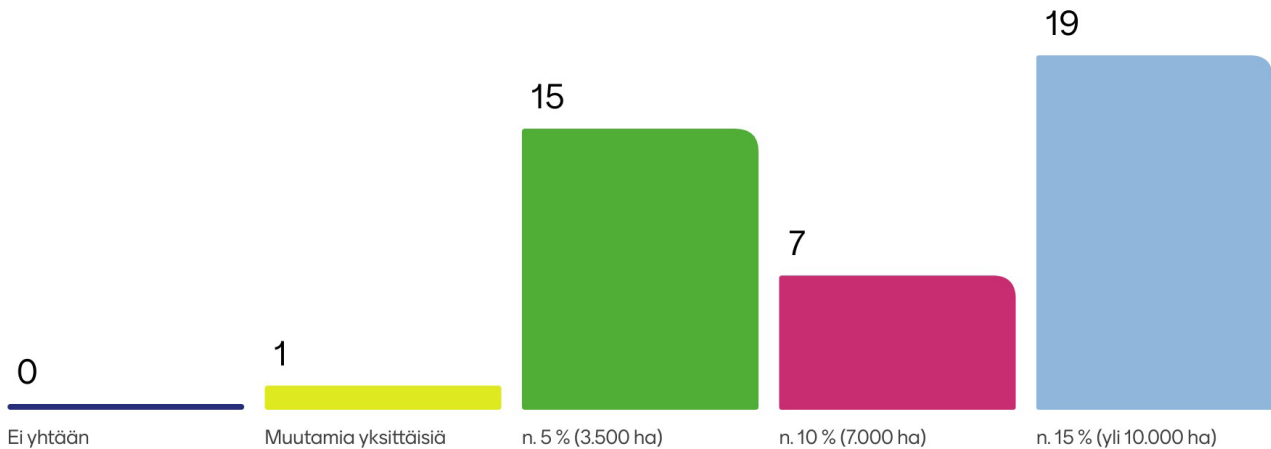
- Ensimmäinen Menti – kysymys ja vastausjakauma:

Miten tuttua turvetuotantoalueiden vettäminen tai kosteikkojen perustaminen turvetuotantoalueille on sinulle?

- Toinen Menti-kysymys ja vastausjakauma:

Suomessa on noin 70.000 hehtaaria turvetuotantoalueita (aktiivinen lupa). Kuinka suuri osuus siitä voitaisiin mielestäsi vettää vuoteen **2030 mennessä**?

Yhteenvedo kysymykseen liittyneestä keskustelusta:

Turvetuotantoalueiden vettämiskelpoisuuden ja ennallistamispotentiaalin arviointi osoittautuu monella tapaa haasteelliseksi, esimerkiksi arvio 70 000 hehtaarin aktiivisesta tuotantoalasta saattaa olla vanhentunut. Turpeen kysynnän väheneminen on johtanut siihen, että suuri osa alueista on jo poistunut tuotantokäytöstä, ja monilla kohteilla on aloitettu ennallistamistoimia. Todellinen kokonaisala voi nykytilanteessa olla jopa puolet aiemmin esitetystä.

Tilannetta hämärtää myös terminologia: Käsite aktiivinen lupa on harhaanjohtava, sillä se perustuu ELY-keskusten valvontakohteisiin, ei varsinaiseen toiminnalliseen aktiivisuuteen. Alueella voi olla lupa voimassa, vaikka tuotanto olisi jo päättynyt.

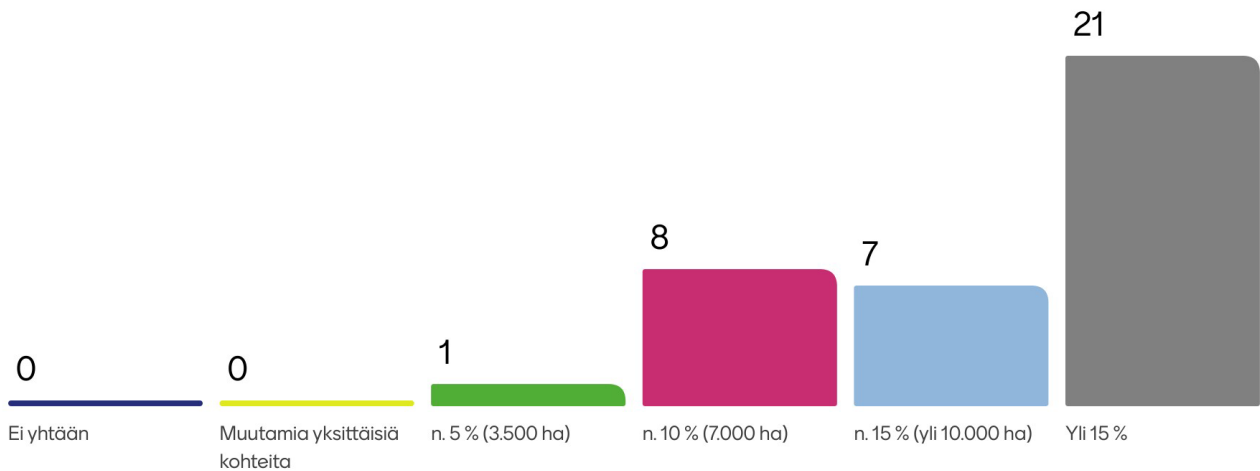
Geologian tutkimuskeskus (GTK) on parhaillaan tuottamassa tietoa ennallistamispotentiaalista, ja alustavat tulokset viittaavat siihen, että mahdollisuuksia ennallistamiseen on runsaasti, kun lähtökohtana on luonnontieteellinen ennallistamispotentiaali. Karkeasti arvioiden noin 50 % nyt käytössä olevista turvetuotantoalueista voisi soveltua kosteikko- tai suoennallistamiseen, ja noin 20 % metsitykseen. Selvitys valmistuu vuoden 2025 aikana. Lisäksi GTK:n aineistot, kuten hiilivarasto- ja maanpeiterasterit, sisältävät arvokasta tietoa esimerkiksi alueiden kasvipeitteisyydestä ja maanpinnan tilasta, ja niitä voidaan tarvittaessa päivittää, jolloin saadaan tarkempaa ja ajantasaisempaa tietoa päätöksenteon tueksi.

Oulun kaupungin TUPAS-hankkeessa on tarkasteltu ennallistamisen toteuttamista alueellisen vaihtelun näkökulmasta. Hankkeessa on tuotettu suosituksia siitä, miten huomioida alueiden sisäinen monimuotoisuus toimenpiteiden suunnittelussa. Samalla GTK on tutkinut myös metsitykseen soveltuvien alueiden ”kuivavaraa” muun muassa topografian avulla. Alustavasti vaikuttaa siltä, että kosteikkopotentiaali on arvioitu aiemmin alakanttiin, ja että esimerkiksi turvepaksuuden perusteella voitaisiin priorisoida tietyt alueet ennallistamistoimien kohteiksi.

Lisäksi muistutettiin, että maaperäpäästöjen arviointi on erittäin monimutkainen kokonaisuus, ja että tarvitaan lisää tutkimustietoa päätöksenteon tueksi. Myös maanomistajuuteen liittyvät seikat ovat olennainen osa kokonaisuutta: Noin puolet turvetuotantoalueista on vuokralla, ja yksittäisellä tuotantoalueella voi olla kymmeniä eri maanomistajia. Tämä lisää tarvetta tarkkaan suunnitteluun ja vuorovaikutteiseen toimintaan ennallistamistoimia suunniteltaessa ja toteutettaessa.

Kolmas Menti-kysymys ja vastausjakauma:

Suomessa on noin 70.000 hehtaaria turvetuotantoalueita (aktiivinen lupa). Kuinka suuri osuus siitä voitaisiin mielestäsi vettää vuoteen **2050 mennessä**?

Yhteenveto kysymykseen liittyneestä keskustelusta:

Aurinkovoiman tuotantoa pidetään monilla alueilla toivottuna ratkaisuna, erityisesti maanomistajan kannalta. Jos aurinkovoimahankkeet eivät toteudu, vettäminen nähtiin toiseksi parhaana vaihtoehtona. Aurinkovoima-alueiden teknisistä ratkaisuista huomautettiin, että monilla kohteilla on säätösalaajitus, joka voi vaikuttaa alueen soveltuvuuteen ennallistamisessa. Tällaiset seikat tulisi huomioida, kun lasketaan mahdollisia ennallistamis-pinta-aloja.

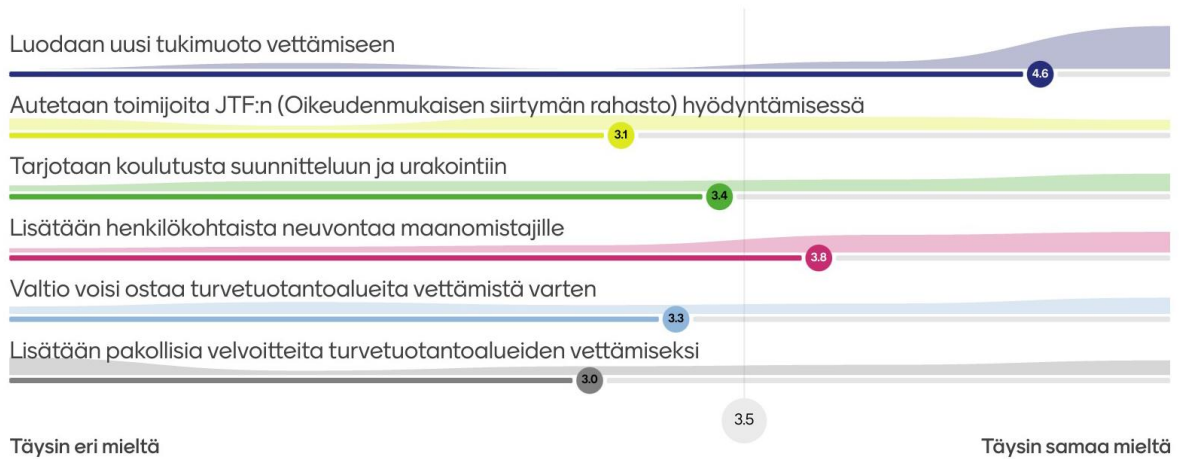
Ennallistaminen sinänsä on usein vaativa prosessi, johon sisältyy aina kosteikkorakentamista. Jos ennallistamisen määrittelyä laajennetaan niin, että mukaan hyväksytään myös passiivisemmat toimet, mahdolliset pinta-alat kasvavat merkittävästi.

Toisaalta ennallistamis-potentiaali voi olla rajallinen, koska uusia turvetuotantohankkeita käynnistetään nykyisin vain vähän. Tämä vähentää uusien kohteiden saatavuutta, vaikka uusia tuotantoalueita jonkin verran yhä perustetaan. Tämä tekee käytöstä poistuvien ja jo tuotannosta vapautuneiden alueiden hyödyntämisestä entistä tärkeämpää.

Maanomistajien näkökulma nousi keskiöön. Mikäli vettämistä halutaan laajassa mittakaavassa, tarvitaan suoraa tukea perustamiseen tai ylläpitoon, ja etenkin hallinnollisen taakan on oltava kevyt. Ilman näitä edellytyksiä osallistuminen ei ole maanomistajille houkuttelevaa tai käytännössä mahdollista.

Neljäs Menti-kysymys ja vastausjakauma:

Millaisia ohjauskeinoja tarvittaisiin, jotta turvetuotantoalueiden vettäminen lisääntyisi lähivuosina tuntuvasti?

Yhteenvedo kysymykseen liittyneestä keskustelusta:

Kunnat ovat merkittäviä maankäytön ohjaajia, mutta ne tarvitsevat selkeää ohjeistusta ja tukea päätöksenteon tueksi. Vaikka aurinkovoiman ja ennallistamisen yhdistämisessä ei ole teoreettista estettä, kokemuksia ja tutkimustietoa vaikutuksista on toistaiseksi niukasti ja osin ristiriitaisin tuloksin. Aurinkovoima-alojen ennallistamispotentiaalin arvioidaan kuitenkin jäävän pieneksi.

Maanomistuksen kysymykset ovat keskeisiä. Valtion maanostojen sijaan nähtiin usein parempana vaihtoehtona maiden vaihto, mutta sen haasteena on maanomistajien toive saada vaihtomaa läheltä alkuperäistä kohdetta. Ostojen ja vaihtojen kohdentamisessa tulisi priorisoida esimerkiksi Natura-alueiden läheisyydessä olevia kohteita ja tarkastella alueita valuma-alueetasolla, ei yksittäisinä pisteinä. Olemassa olevia verkostoja ja rakenteita valuma-alueiden hallinnassa on syytä hyödyntää.

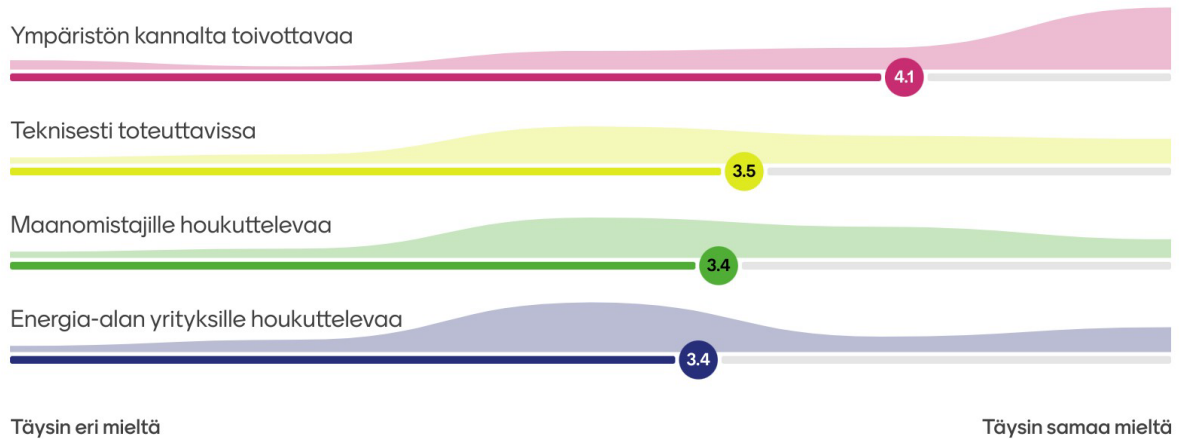
Tukimuodot nousivat keskustelussa tärkeään rooliin. Maanomistajille tulee tarjota selkeä, yksinkertainen ja riittävä tuki, joka kattaa välittömät kustannukset. Pelkkä 100 % kulutuki ei riitä – tarvitaan myös tuottomahdollisuuksia. Ehdotettiin, että vettämistuki voisi muistuttaa maa- ja metsätalouden suorien tukien kaltaista järjestelmää. Valtion osallistumista valuma-alueelähtöisiin hankkeisiin kannatettiin.

Luontoarvomarkkinat nähtiin kiinnostavana, mahdollisesti nopeana kannustimena. Ekologinen kompensointi voisi tuoda uusia toimijoita mukaan ennallistamiseen. Käytännöt ja pilotit kuitenkin puuttuvat, ja valtion rooliksi nähtiin erityisesti neuvonta ja kannustaminen vapaaehtoisuuden pohjalta. Samalla todettiin, että jos velvoitteita käytetään, ne eivät saisi kohdistua ensisijaisesti maanomistajiin, vaan esimerkiksi aurinkovoimayhtiöillä voisi olla velvoite ehkäistä turvemaiden kuivumista, joka vaikuttaa myös ilmastopäästöihin.

Lopuksi muistutettiin, että turvetuotantoalueiden kasvittuminen ei aina ole ongelma, vaan se voi jopa vähentää maaperäpäästöjä – näkökulma, joka tulisi huomioida osana kokonaisarviointia.

Viides Menti-kysymys ja vastausjakauma:

Aurinkoenergian tuottaminen ja turvetuotantoalueen vettäminen samanaikaisesti on teoriassa mahdollista. Arvioi onko se...

Yhteenvedo kysymykseen liittyneestä keskustelusta:

Keskustelussa nousi esiin huoli siitä, että aurinkovoiman rakentamista turvetuotantoalueille saatetaan käsitellä itsestäänselvyytenä, vaikka ympäristön kannalta rakennetun ympäristön hyödyntäminen olisi usein parempi vaihtoehto. Mentikysymys nähtiin osin harhaanjohtavana – kysymys tulisi pikemminkin asettaa niin, pitäisikö aurinkovoimaa ohjata nimenomaan rakennettuun ympäristöön turvekenttien sijaan.

Sekä Itä- että Länsi-Suomessa paineet aurinkovoiman sijoittamiseen turvealueille ovat kasvaneet, usein siksi, että esimerkiksi tuulivoimarakentaminen on tietyillä alueilla mahdotonta tai rajoitettua. Samalla maanomistajille aurinkovoimalat ovat taloudellisesti houkuttelevia, mikä lisää kiinnostusta tällaisiin hankkeisiin – riippumatta siitä, mikä olisi ympäristön kannalta optimaalinen ratkaisu.

Jos aurinkovoimaa rakennetaan turvetuotantoalueille, on tärkeää kehittää käytäntöjä, jotka tukevat useita tavoitteita samanaikaisesti: Esimerkiksi ilmastovaikutusten hillintää, luonnon monimuotoisuutta ja maanomistajien kannusteita. Voimassa oleva sopimus maanomistajan ja aurinkovoimayrityksen välillä voi mitätöidä ennallistamisen merkityksen maanomistajan näkökulmasta.

Kuudes Menti-kysymys ja vastaukset:

Suomessa on kerättävä tietoa vetettyjen & metsitettyjen turvetuotantoalueiden pinta-alasta. Minkä organisaation pitäisi vastata tiedonkeruusta? Miten?

Arja Hägglund
2020-01-14

kansallisten
tutkimuslaitosten

Metsäkeskus ja
Luonnonvarakeskus

Gtk, luke tai
maanmittauslaitos

Tilastokeskus

Luke

Suomen ympäristökeskus.
Ympäristöhallinnossa on
järjestelmät olemassa
valmiina.

Gtk + luke

LUKE ja metsäkeskus

Seitsemäs Menti-kysymys ja vastaukset:

Muita terveisiä ennallistamissuunnitelman valmisteluun?

Arja Hägglund
2020-01-14

turvemaiden osalta pitäisi
ehdottomasti löytää keinoja
turvepeltojen vettämiseen.

Tällaisia tilaisuuksia olisi
suotavaa järjestää
säännöllisesti

Maanomistajan tahto on
numero yksi. Riittävät
taloudelliset kannustimet
ohjaamaan toimintoja
haluttuihin suuntiin.

Maanomistajat
vahvemmin mukaan
valmisteluun

Metsittämisen osana
ennallistamista on myös
Suomen näkökulmasta hyvä
juttu.

Riittävä rahoitus on
onnistumisen edellytys

Valuma-alueitasolle -
maisematasolle

Maanomistajuuden
huomioon ottaminen ja
realistiset tavoitteet &
oikeat käsitteet ja lähtöluvut
tt-alueiden osalta.

Eija Hagelberg piti loppuyhteenvedon

Tilaisuudessa oli mukana laaja ja edustava joukko eri sidosryhmiä, mikä loi vahvan pohjan aidolle yhteistyölle. Ennallistamisen tukena on jo nyt runsaasti tietoa, joka ulottuu aina 2000-luvun alkuun, jolloin kosteikkorakentaminen alkoi Suomessa toden teolla. Tämä olemassa oleva tieto on valjastettava paremmin käyttöön.

Urakoitsijat ovat keskeinen sidosryhmä, sillä toimenpiteet konkretisoituvat heidän kautta. Tästä syystä koulutuksen rooli korostuu – osaavat toteuttajat varmistavat toimien laadun ja vaikuttavuuden.

Ennallistamisen kenttää kuitenkin haastaa tiedon ja toimijoiden pirstoutuneisuus. Haasteet ulottuvat tilastoista ja tietolähteistä aina maanomistajuuden hajanaisuuteen. Myös alueiden pirstaleisuus on otettava huomioon: useilla alueilla tarvitaan samanaikaisesti erilaisia toimenpiteitä, eikä yhden mallin ratkaisut riitä.

Ennallistamisen hyötyjä on tarkasteltava laajasti. Virkistyskäyttö ja riistanhoito ovat tärkeitä näkökulmia, jotka tulee huomioida suunnittelussa. Samalla viljelijöiden osallistumista ennallistamiskeskusteluun toivottiin lisää – heidän roolinsa on keskeinen paitsi maankäytön, myös yhteiskunnallisen hyväksyttävyyden näkökulmasta.

Rahoituksen kehittäminen nousi vahvasti esiin: Erityisesti aurinkovoimakäytön mahdollisuuksiin ja epävarmuuksiin liittyvät kysymykset kaipaavat selkeyttämistä. Ylipäätään prosessien pullonkaulat on avattava, jotta toiminta on sujuvaa ja vaikuttavaa.

Tarvitaan myös uusia yhteistyökuvioita ja sidosryhmäyhdistelmiä, jotka tuovat yhteen eri näkökulmia ja mahdollistavat tehokkaamman toteutuksen. Hyvien käytäntöjen jakaminen, monihyötyjen tunnistaminen ja luontoarvomarkkinoiden sekä maanvaihdon kehittäminen nähtiin tärkeinä osina tulevaa työtä.

Tarkastelussa tulee siirtyä valuma-alueetasolle, jolloin kokonaisuuksia voidaan hallita paremmin. Nyt on hyvä tilanne ja tekemisen meininki, jossa kaikki tuntuvat olevan mukana rakentavasti – ketään ei ole jäänyt valittamaan.

Lopuksi muistutettiin käytännön seurannasta: seurata hankkeikkunaa sekä Ympäristöministeriön ja Maa- ja metsätalousministeriön tapahtumakalentereita, joista löytyy ajankohtaista tietoa muun muassa ennallistamisasetukseen liittyvistä tapahtumista.